

УДК 658.14

О. М. Золенко, студент
Л. В. Беззубко, д. держ. упр., професор

Донбаська національна академія будівництва і
архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ

У статті висвітлена сутність фінансового стану підприємства, наведені основні показники оцінки фінансового стану підприємства. Виявлені шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова звітність, показники фінансового стану.

O. M. Zolenko, student
L. V. Bezzubko, Doctor of Sciences in Public
Administration, Professor

Donbas National Academy of Civil Engineering and
Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

ASSESSMENT OF THE FINANCIAL CONDITION OF AN ENTERPRISE AND DEVELOPMENT OF MEASURES FOR ITS IMPROVEMENT

In the article highlights the essence of the financial condition of an enterprise, basic indicators for the assessment of the financial condition of an enterprise are presented. The ways of improvement of the financial condition of an enterprise have been identifies.

Keywords: the financial condition of an enterprise, financial reporting, financial performance indicators.

Актуальність дослідження. В умовах ринкової економіки дієвість та обґрунтованість управлінських рішень значною мірою залежить від результатів оцінки фінансового стану підприємств, що передбачає вивчення комплексу показників, які відображають різні аспекти діяльності підприємства. Потенційні можливості збільшення прибутку (доходу) фірми, можна виявити тільки на підставі своєчасного й якісного аналізу фінансового стану підприємств, оцінки їхньої ліквідності, платоспроможності і фінансової стійкості та пошуку заходів покращення і зміцнення фінансової стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінки фінансового стану підприємства були завжди у центрі уваги вітчизняних та зарубіжних вчених. Потрібно визначити змістовні праці Косової Т.Д., Кузьменко Л., Кузьміна В., Шаповалова В. Подольської, Савицької Г.В., Ярїш та інших.

Метою дослідження є проведення оцінки фінансового стану підприємства на прикладі ПРАТ «АКХЗ».

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна діяльність підприємства залежить від багатьох чинників, проте одним із найважливіших є фінансовий стан. Проведення аналізу фінансового стану неможливе без розуміння сутності цього поняття та його складових.

Під час проведення дослідження про визначення поняття «фінансовий стан підприємства» отримано такі наукові тлумачення:

1) «фінансовий стан – це результат взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, який визначається сукупністю факторів, пов'язаних зі звичайною діяльністю підприємства» [3, с.127];

2) «фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів» [4];

3) «фінансовий стан – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [9, с.282-283];

4) «фінансовий стан підприємства – це дуже важливий критерій його успішності, який показує вміння підприємства вдало керувати фінансовими операціями, зокрема вчасно проводити грошові розрахунки, та характеризується сукупністю показників, які відображають кінцеві результати його діяльності, в яких в свою чергу заінтересовані усі люди, пов'язані з діяльністю підприємства» [5, с.165].

Отже, з аналізу поглядів науковців стосовно сутності поняття «фінансовий стан підприємства», можна охарактеризувати його як економічну категорію, що визначає реальну та потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечувати фінансування поточної діяльності, певний рівень його саморозвитку, та погашення зобов'язань перед суб'єктами господарювання. Залежно від мети та завдань аналізу в кожному конкретному випадку вибирають оптимальний саме для цього випадку комплекс показників та напрямків аналізу фінансового стану підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства була зроблена на прикладі ПРАТ «Авдіївський коксохімічний завод». Здійснено аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Платоспроможність - це відношення готівкових грошових коштів до суми термінових платежів, ліквідність характеризує ступінь платоспроможності за короткостроковими боргами. Результати аналізу платоспроможності приведені в табл.1.

Таблиця 1.

Аналіз платоспроможності ПРАТ «АКХЗ»

№	Показники	Одиниця виміру	Оптимальне значення К	2016 р.	2017 р.
1.	Оборотні активи	тис. грн.		12357235	17656775
2.	У т.ч. запаси	тис. грн.		556724	1092075
3.	Оборотні активи без запасів	тис. грн.		11800511	16564700
4.	Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	тис. грн.		31595	18585
5.	Поточні зобов'язання	тис. грн.		10680310	12925018
6.	Кпот: оборотні активи без запасів/поточні зобов'язання		> 0,6	1,11	1,28

7.	Кабс: поточні фінансові інвестиції + грошові кошти / поточні зобов'язання	> 0,2	0,003	0,001
8.	Кзаг (К покриття): оборотні активи/ поточні зобов'язання	> 1	1,16	1,37

Оцінка платоспроможності визначається, в основному, за трьома основними коефіцієнтами,:

1. Коефіцієнт покриття (Кзаг) – коефіцієнт загальної ліквідності, який характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів;

$$\text{Кзаг} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (1)$$

$$\text{Кзаг}_{2016} = 12357235 / 10680310 = 1,16;$$

$$\text{Кзаг}_{2017} = 17656775 / 12925018 = 1,37.$$

2. Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпот) показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості;

$$\text{Кпот} = \frac{\text{Оборотні активи без запасів}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2)$$

$$\text{Кпот}_{2016} = 11800511 / 10680310 = 1,11;$$

$$\text{Кпот}_{2017} = 16564700 / 12925018 = 1,28.$$

3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс) дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів.

$$\text{Кабс} = \frac{\text{Грошові кошти та їх еквіваленти, фінансові інвестиції}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (3)$$

$$\text{Кабс}_{2016} = 31595 / 10680310 = 0,003;$$

$$\text{Кабс}_{2017} = 18585 / 12925018 = 0,001.$$

У підприємства за останні два роки загальна і поточна платоспроможність перевищує нормативні величини. В 2017 р. порівняно з попереднім роком ці показники найвищі, хоча здатність погасити грошовими коштами поточні зобов'язання у підприємства ще значно нижча оптимального значення, але можливо підвищити прискоренням оборотності (без залучення позикових коштів).

Під фінансовою стійкістю розуміється здатність підприємства долати фінансові труднощі. Для належної оцінки були зіставлені позички з потоком грошових коштів від основної діяльності. Фінансово-стабільним є підприємство яке за рахунок власних коштів покриває кошти вкладені в активи, не допускає невиправданих дебіторської та кредиторської заборгованостей та здатне погашати в терміни свої зобов'язання. Головним у фінансовій

діяльності є правильна організація і використання оборотних коштів [8, с.283]. Для оцінки фінансової стабільності використовувалися:

1) Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс) (табл.1) показує співвідношення власних і позикових коштів. Перевищення власних коштів над позиковими свідчить про те, що підприємство має достатній запас фінансової стійкості і відносно не залежить від зовнішніх фінансових джерел. Нормальним (нормативним) вважається $K_{фс} > 1$.

Таблиця 2.

Розрахунок коефіцієнта фінансової стійкості ПРАТ «АКХЗ»

№	Показники	Од. вим.	2016	2017
1.	Власний капітал	тис. грн.	7798268	10590975
2.	Позиковий капітал	тис. грн.	11497550	13799163
3.	К фінансової стійкості		0,68	0,77

$$K_{фс} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Позиковий капітал}}$$

$$K_{фс2016} = 7798268 / 11497550 = 0,68;$$

$$K_{фс2017} = 10590975 / 13799163 = 0,77.$$

2) Коефіцієнт автономії (Кавт) (табл.3) показує частку власних коштів у загальній сумі джерел. Його значення більш ніж 0,5 означає, що всі зобов'язання господарюючого суб'єкта можуть бути покриті власними коштами. Збільшення Кавт свідчить про зниження ризику фінансових ускладнень.

Таблиця 3.

Розрахунок коефіцієнта фінансової автономії ПРАТ «АКХЗ»

№	Показники	Од. вим.	2016	2017
1.	Власний капітал	тис. грн.	7798268	10590975
2.	Сума балансу	тис. грн.	19295818	24390138
3.	К фінансової автономії		0,40	0,43

$$K_{авт} = \frac{\text{Власний капітал}}{\text{Сума балансу}}$$

$$K_{авт2016} = 7798268 / 19295818 = 0,40;$$

$$K_{авт2017} = 10590975 / 24390138 = 0,43.$$

3) Коефіцієнт фінансового ризику (Кфр) показує співвідношення залучених засобів і власного капіталу (табл.4). Цей коефіцієнт дає найбільш загальну оцінку в фінансовій стійкості. Зростання показника в динаміці свідчить про збільшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про зниження фінансової стійкості. Оптимальне значення даного коефіцієнта не повинно перевищувати 0,5. Критичне значення – 1 [1, с.214].

Таблиця 4.

Розрахунок коефіцієнта фінансового ризику ПРАТ «АКХЗ»

№	Показники	Од. вим.	2016	2017
1.	Позиковий капітал	тис. грн.	11497550	13799163
2.	Власний капітал	тис. грн.	7798268	10590975
3.	К фінансового ризику		1,47	1,30

$$K_{\text{фр}} = \frac{\text{Позиковий капітал}}{\text{Власний капітал}}$$

$$K_{\text{фр}2016} = 11497550 / 7798268 = 1,47;$$

$$K_{\text{фр}2017} = 13799163 / 10590975 = 1,30.$$

У підприємства знижується залежність від позикового капіталу, але показник фінансового ризику перевищує критичне значення.

При оцінці фінансової стійкості виділяються наступні типи фінансової стійкості (табл.5):

- Абсолютна стійкість фінансового стану – власні оборотні кошти забезпечують запаси й витрати;
- Нормально стійкий фінансовий стан – запаси і витрати забезпечуються сумою власних коштів та довгостроковими позиковими джерелами;
- Нестійкий фінансовий стан – запаси і витрати забезпечуються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових позикових джерел та короткострокових кредитів і позик;
- Кризовий фінансовий стан – запаси і витрати не забезпечуються джерелами їх формування, підприємство знаходиться на межі банкрутства [6, с.268].

Таблиця 5.

Розрахунок фінансової стійкості ПРАТ «АКХЗ»

№	Показники	2016	2017
1.	Джерела власних коштів	7798268	10590975
2.	Основні засоби та інші необоротні активи	6938583	6733363
3.	Наявність власних обігових коштів (1–2)	859685	3857612
4.	Довгострокові кредити та позикові кошти	817240	874145
5.	Наявність власних та позикових джерел (3+4)	1676925	4731757
6.	Короткострокові кредити та позикові кошти	-	-
7.	Загальна величина джерел запасів та витрат (5+6)	1676925	4731757
8.	Запаси та витрати	556724	1092075
9.	+,- власних обігових (3–8)	302961	2765537
10.	+,- власних та довгострокових (5–8)	1120201	3639682

Керуючись даними табл.5, можна зробити висновок, що за останні роки підприємство характеризується абсолютною стійкістю фінансового стану.

Висновки. Фінансовий стан підприємства – це один із критеріїв його успішності, що показує вміння підприємства розумно та вдало керувати фінансовими ресурсами, який характеризується сукупністю показників

(коефіцієнтів ліквідності, фінансової стійкості, фінансових результатів), які відображають кінцеві результати його діяльності. В цих результатах його діяльності і повинні бути зацікавлені усі суб'єкти, які пов'язані з діяльністю підприємства.

Для покращення фінансового стану підприємств необхідні здійснювати наступні заходи:

— знижування собівартості продукції шляхом зменшення постійних витрат на управлінський персонал;

— покращення оптимізаційної структури капіталу, де можливість використання залучених коштів для удосконалення матеріально-технічної бази є ефективною;

— удосконалення співвідношень основного та оборотного капіталу, для покращення ліквідності діяльності підприємства;

— прискорення оборотності грошових потоків для запобігання виникненню ризику неплатоспроможності здійснення попереднього моніторингу фінансової стійкості покупця, розглянути можливості використання факторингу та векселів для прискорення обороту грошових коштів;

— врахування оптимального та ефективного співвідношення власного і позикового капіталу.

Результати, отримані за проведеними дослідженнями свідчать про абсолютну стійкість фінансового стану ПРАТ АКХЗ», яка забезпечена його капіталом. Щодо рекомендацій з покращення фінансового стану ПРАТ «АКХЗ», то треба сказати, що перспективним може бути впровадження нових технологій з метою зниження собівартості виробництва, підвищення прибутковості й рентабельності шляхом оптимізації внутрішніх і зовнішніх зв'язків, освоєння нових ринків збуту.

Також підприємству необхідно мати додаткові фінансові інвестиції, щоб забезпечити собі ще більш стійке й упевнене фінансове становище, тому що прибуток від даних інвестицій може використатися для розвитку виробництва. А якщо буде потреба використати інвестиційні кошти в якості резервного страхового запасу коштів.

Для забезпечення комплексного фінансового контролю ввести службу внутрішнього аудиту, який забезпечує контроль за правильністю складання фінансової звітності, діяльністю структурних підрозділів, оперативний контроль основних видів діяльності тощо.

Література

1. Андрійчук В., Бауер Л. Менеджмент: прийняття рішень і ризик : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 1998. 316 с.
2. Інформація для акціонерів: веб-сайт. URL: <https://akhz.metinvestholding.com/ru/about/info/page/1> (дата звернення: 07.02.2019).
3. Косова Т.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2013. 440 с.
4. Кузьменко Л., Кузьмін В., Шаповалова В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Херсон: «Олді-плюс», 2003. 240 с. URL: <http://www.bookz.com.ua/10/0007.htm> (дата звернення: 14.02.2019).
5. Майстро Р. Г., Позднякова А. А. Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства Вісник НТУ «ХП». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. 2013. № 20 (993)
6. Онисько С. М., Марич П. М. Фінанси підприємств: підручник. Вид. 2-ге, виправ. і допов. Львів : «Магнолія 2006», 2008. 367 с.
7. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз. навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 488 с.
8. Попович П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 365 с.
9. Фінанси підприємств: підручник. Вид. 7-ме, переробл. та допов. /Поддєрьогін А.М. та ін. Київ : КНЕУ, 2008. 552 с.